

Opetus- ja kulttuuriministeriö

kirjaamo.okm@gov.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/17575/2021

Apulaistietosuojavaltuutetun lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, yliopistolain, ammattikorkeakoululain, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 26 §:n ja rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta sekä opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain kumoamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, yliopistolain, ammattikorkeakoululain, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 26 §:n ja rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta sekä opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain kumoamisesta. Esityksen tavoitteena on parantaa alaikäisten turvallisuutta, potilas- ja asiakasturvallisuutta ja liikenteen turvallisuutta sekä opiskelijoiden oikeusturvaa selkeyttämällä ja täydentämällä voimassa olevaa ns. SORA-säännöksiä, joilla tarkoitetaan opiskelijaksi ottamisen esteitä, opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista, huumausainetestausta sekä näihin liittyviä kurinpitotoimia koskevia säännöksiä ammatillisesta koulutuksesta ja korkeakoulutuksesta koskevassa lainsäädännössä.

YLEISTÄ HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYÄ KOSKEVASTA LAINSÄÄDÄNNÖSTÄ

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan EU:n yleistä tietosuojasetusta (EU) 2016/679. EU:n yleinen tietosuojasetus on EU:n säädös, joka on kaikilta osiltaan velvoittava ja jota sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin lainsäädäntö on ensisijaista suhteessa kansallisiin säännöksiin oikeuskäytännössä määriteltyjen edellytysten mukaisesti. Tietosuojasetuksella suojellaan luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia ja erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan. Kansallinen tietosuojalaki (1050/2018) täsmentää ja täydentää yleistä tietosuojasetusta.

Perustuslain 10.1 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan mielestä tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta

(kts. PeVL 14/2018 vp). Henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi perustuslakivaliokunnan mukaan jatkossa ensisijaisesti taata yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislain nojalla.

Tähän liittyen tulisi välttää kansallisen erityislainsäädännön säätämistä sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen. Valiokunnalla ei ole huomauttamista lähtökohtaan, jonka mukaan viranomaisen tehtävä ja toimivaltuudet tulee kuvata lainsäädännössä niin, että henkilötietojen käsittelyn oikeusperusta ja tarkoitus voidaan perustellusti siitä johtaa toiminnan tavoite huomioon ottaen (kts. PeVL 14/2018 vp sekä myös tietosuoja-asetuksen johdantokappale 45).

Tietojen luonne, käsiteltävien tietojen määrä ja niiden rekisteröityjen määrä, joiden tietoja käsitellään, vaikuttavat yleisen tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 75 kohdan mukaan riskin arviointiin. Lausuttavana olevan hallituksen esitysluonnoksen perusteluista ilmenee, että esitys sisältää tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määriteltyihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä, 10 artiklassa tarkoitettuja rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen käsittelyä sekä myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) 24 §n perusteella salassa pidettäviksi säädettyjen tietojen käsittelyä. Perustuslakivaliokunta on todennut, että mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely (kts. PeVL 14/2018 vp).

Valiokunnan käytännön mukaan sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (ks. PeVL 31/2017 vp, PeVL 45/2016 vp, s. 3 ja PeVL 41/2006 vp, s. 4/II sekä tietosuoja-asetuksen johdantokappale 41).

Esityksen perusteluissa on arvioitu pykälien yhteensopivuutta tietosuoja-asetuksen kanssa. Apulaistietosuojavaltuutettu kiinnittää kuitenkin huomiota seuraaviin asioihin.

ESITYSLUONNOKSEEN LIITTYVÄ HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY

Henkilötietojen käsittelyn on arvioitu perustuvan tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan ehdotuksen kohteena olevissa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammattikorkeakoululain ja yliopistolain säännösten muutoksissa ja täsmennyksissä. Silloin henkilötietojen käsittelyn tarkoitus määritellään kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa. Rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä on mahdollista säätää henkilötietojen käsittelystä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan sallimissa rajoissa. Lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava

oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Asiaa tulee arvioida hallituksen esityksen perusteluissa.

Esitysluonnos sisältää tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä, jonka on arvioitu perustuvan 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan. Sen mukaan 9 artiklan 1 kohdan käsittelykieltoa ei sovelleta, jos käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Ehdotuksen yleisperusteluissa on suojatoimenpiteiden osalta viitattu tietosuojalain 6 §:n 2 momenttiin¹. Lisäksi perusteluissa viitataan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 107 §:ään (1048/2020), jossa säädetään terveydentilaa ja rikostuomioita koskevien tietojen käsittelystä ja jota perusteluissa kerrotaan arvioidun aiemmin hallituksen esityksen 174/2020 vp yhteydessä. Apulaistietosuojavaltuutettu toteaa, että tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan edellyttämiä asianmukaisia ja erityisiä toimenpiteitä tulee arvioida lainvalmistelussa kattavasti, minkä vuoksi lainvalmistelussa on vielä aiheellista arvioida, aiheuttavatko nyt lainvalmistelun kohteena olevat ehdotetut muutokset ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin muutoksia lain 107 §:ään. Vastaavia erityisiä suojatoimia koskevat säännökset, joita lainvalmistelussa on arvioitu, ovat ehdotetut ammattikorkeakoululain 40 § ja yliopistolain 45 d §.

Esitysluonnokseen sisältyy myös rikostuomioihin liittyvien tietojen käsittelyä. Tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mukaan rikostuomioihin ja rikoksiin tai niihin liittyviin turvaamistoihin liittyvien henkilötietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan perusteella suoritetaan vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Esityksen yleisperusteluissa on viitattu tietosuojalain 7 §:n 1 momentin 2 kohtaan ja suojatoimien osalta 6 §:n 2 momenttiin. Apulaistietosuojavaltuutettu viittaa suojatoimien osalta edellä kerrottuun.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa on laadittu ohje lainsäädäntölausuntoihin. Apulaistietosuojavaltuutettu ohjaa tutustumaan siihen lainvalmistelussa².

Esitysluonnoksesta ilmenee, että Opetushallitus vastaa SORA-oppaan ylläpitämisestä ja että sitä on tarpeen päivittää lainsäädännön muutosten vuoksi. Apulaistietosuojavaltuutettu pitää tarpeellisena sitä, että ohjeistuksessa kiinnitetään huomiota myös henkilötietojen käsittelyyn ja rekisteröityjen oikeuksien toteuttamiseen. Asia on tärkeä rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien

¹ Esitysluonnoksen s. 20-23.

² Ks. tarkemmin Tietosuojavaltuutetun toimiston ohje lainsäädäntölausuntoihin 16.10.2017. <https://tietosuoja.fi/documents/6927448/10594424/Ohje+lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6lausuntoihin/b87a3cff-c691-d9ec-a81e-74425e021898/Ohje+lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6lausuntoihin.pdf>

kannalta henkilötietojen käsittelyssä, koska säännökset koskevat myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen ja tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettujen henkilötietojen käsittelyä sekä laissa salassa pidettäviksi säädettyjen henkilötietojen käsittelyä.

Apulaistietosuojavaltuutettu _____

Ylitarkastaja _____

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarvittaessa tarkistaa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.